

Actiepunten

Actiepunten voor de leerkracht

1 Actiepunten Ontwikkeling

- Ik weet hoe de gemiddelde taalontwikkeling van kleuters verloopt.
- Ik weet dat nog niet precies kan worden voorspeld welke kinderen later problemen met lezen zullen krijgen. Wel ken ik de signalen die op een verhoogd risico duiden.
- Ik besteed aandacht aan alle taalaspecten om te zorgen voor een goede leesstart in groep 3. Dus niet alleen aan het taalbewustzijn en het alfabetisch principe, maar ook aan spreken, luisteren, verhaaloriëntatie, verhaalbegrip, woordenschat, functioneel schrijven en functioneel lezen.
- Ik weet dat fonemisch bewustzijn, actieve letterkennis en benoemsnelheid als sterkste voorspellers van de leesontwikkeling worden beschouwd en ik weet dat een achterstand op deze gebieden een signaal kan zijn voor latere leesproblemen of dyslexie.
- Ik weet dat ik benoemsnelheid bij mijn leerlingen niet kan verbeteren door te oefenen.
- Ik realiseer me dat meertalige kinderen in twee talen een woordenschat hebben en dat het niet automatisch zo is dat hun totale woordenschat kleiner is dan die van eentalig Nederlandssprekende kinderen.
- Ik stimuleer anderstalige ouders om in hun moedertaal met hun kind te praten en voor te lezen.
- Ik weet dat kinderen met een of meer familieleden met dyslexie extra risico lopen op leesproblemen: bij dyslexie speelt erfelijkheid een rol.
- Ik houd een vinger aan de pols bij kinderen met een taalachterstand als gevolg van een beperkt taalaanbod, een taalleerprobleem of een gehoorprobleem.

2 Actiepunten Beredeneerd aanbod

- Ik stimuleer de ontwikkeling van taal en geletterdheid doelgericht en spelenderwijs in plaats van af te wachten.
- Ik besteed in mijn onderwijs aandacht aan de verschillende taaldomeinen: spreken en luisteren, verhaaloriëntatie en verhaalbegrip, woordenschat, functioneel schrijven en lezen, taalbewustzijn en alfabetisch principe.
- Bij het gebruik van methode- en bronmateriaal blijf ik kritisch kijken of de instructie en activiteiten voldoende aansluiten bij de beoogde doelen en de kinderen in mijn groep.
- Ik besteed minstens 300-480 minuten per week expliciet aan taal.
- Ik intensiveer het taalaanbod aan kinderen met een taalachterstand of problemen op één of meer taaldomeinen door meer tijd aan taal te besteden.
- Ik intensiveer het taalaanbod aan kinderen met een taalachterstand of problemen op één of meer taaldomeinen door activiteiten in kleine groepen voor te bereiden en/of te herhalen.

3 Actiepunten Monitoring

- Ik zet observatie- en toetsinstrumenten en taken doelgericht in om zicht te krijgen op de taalontwikkeling.
- Ik maak regelmatig aantekeningen van mijn observaties en registreer de resultaten van al mijn leerlingen.
- Ik breng naast de brede taalontwikkeling zeker ook het fonemisch bewustzijn, de actieve letterkennis en de benoemsnelheid bij kinderen in groep 2 in kaart.
- Ik let op specifieke risicofactoren voor leesproblemen die al bij de kleuters zichtbaar kunnen zijn.

4 Actiepunten Stimulering

- Ik lees één à twee keer per dag voor.
- Ik schrijf in het bijzijn van de kinderen en zeg regelmatig hardop wat ik opschrijf.
- Ik pas directe instructie toe: ik doe voor, de kinderen doen het samen met mij, de kinderen doen het samen, de kinderen doen het zelf.
- Ik gebruik taal die kinderen uitdaagt: de taal is niet te moeilijk, maar zeker ook niet te eenvoudig.
- Bij kleuters die wat meer moeite hebben met taal maak ik de handelingen en woorden die ik benoem visueel (met concreet materiaal, uitbeelden), maar blijf ik de kinderen aanmoedigen de taal zo veel mogelijk ook actief te gebruiken.
- Ik zet tijdens de gesprekken met de leerlingen in mijn groep bewust verschillende interactievaardigheden in.

Actiepunten voor de leerkracht

Spreken en luisteren

- Ik geef expliciete feedback op het taalgebruik van de kinderen in mijn groep, bijvoorbeeld wanneer een kind zich in een woord vergist (*Dat is geen bus, maar een trein*).
- Ik geef impliciete feedback op het taalgebruik van de kinderen in mijn groep, bijvoorbeeld wanneer een kind vormfouten maakt, zoals vergissingen bij de uitspraak, woordvorming en de zinsbouw.
- Ik maak gebruik van coöperatieve werkvormen om kinderen meer spreektijd te geven.
- Ik stimuleer de kleuters in mijn groep om ook complexe cognitieve taalfuncties in te zetten.
- Ik stel niet alleen vragen, maar doe ook prikkelende beweringen, gebruik luisterresponzen en laat stiltes vallen.

Verhaaloriëntatie en verhaalbegrip

- Ik lees verhalen herhaald voor.
- Ik maak gebruik van digitale prentenboeken en ik weet waar ik op moet letten bij de keuze van een digitaal prentenboek.
- Ik praat met de kinderen over het verhaal in het boek, zonder dat dit ten koste gaat van de verhaallijn.
- Ik laat de kinderen het verhaal naspelen en navertellen en bied daarbij steeds minder ondersteuning.
- Ik besteed bij de introductie van een nieuw boek kort en spelenderwijs aandacht aan enkele leesbegrippen, zoals 'kaf' en 'titel'.
- Ik wijs af en toe mee terwijl ik voorlees.

Woordenschat

- Ik gebruik fysieke en grafische modellen als visueel middel om te werken aan beter woordbegrip.
- Ik besteed zowel aandacht aan woorden die qua betekenis als qua vorm bij elkaar horen.
- Ik besteed impliciet en expliciet aandacht aan nieuwe woorden.
- Ik gebruik bewust moeilijke woorden (academische taal en schooltaalwoorden).
- Ik besteed bij meertalige kinderen die moeite hebben met het Nederlands expliciet aandacht aan functiewoorden (lidwoorden, telwoorden, voorzetsels, voornaamwoorden).

Functioneel schrijven en lezen

- Ik schrijf veel in het bijzijn van de kinderen waarbij ik uitspreek wat ik opschrijf.
- Ik geef de kinderen de ruimte om zelf te experimenteren met schrijven en lezen.
- Ik weet dat het schrijven in spiegelbeeld bij kleuters géén kenmerk van dyslexie is.

Taalbewustzijn en alfabetisch principe

- Ik weet welke opbouw in moeilijkheidsgraad te onderscheiden is bij oefeningen voor het fonologisch bewustzijn.
- Ik besteed aandacht aan rijmen, auditieve analyse en auditieve synthese.
- Ik combineer het auditieve aanbod van klanken en woorden met het geschreven woordbeeld.
- Ik oefen met letters en klanken vanuit een betekenisvolle context.
- Ik betrek meerdere zintuigen bij het aanbieden van letters.

Preventieve interventies

- Ik zorg voor intensieve oefening als kinderen een achterstand hebben.
- Ik maak bij opvallende achterstanden gebruik van preventieve interventieprogramma's om leesproblemen in groep 3 zo veel mogelijk te voorkomen.

Actiepunten voor de leerkracht

5 Actiepunten Rijke taalomgeving

- Ik weet hoe ik ankers en routines kan inzetten om betekenisvolle activiteiten te creëren.
- Ik heb op school de beschikking over een ruime collectie boeken, filmpjes en apps in verschillende genres.
- Ik combineer het gebruik van fictieve en niet-fictieve boeken.
- Ik zorg dat er regelmatig nieuwe boeken, filmpjes en apps in mijn klas te vinden zijn.
- Ik presenteer boeken op een aantrekkelijke manier waarbij de kaft zichtbaar is.
- Ik noteer op de woordkaartjes op de vertelafel ook altijd het lidwoord en markeer het onderscheid tussen 'de' en 'het'. Ik weet dat dit vooral voor kinderen met een meertalige achtergrond nodig is.
- Ik ondersteun de kinderen zo nodig bij het kiezen van een boek, bijvoorbeeld door een leesgesprek te voeren.
- Ik hang taalproducten op ooghoogte van de kinderen.
- Ik heb verschillende labels en pictogrammen in mijn klas hangen.
- Ik heb de leeromgeving dusdanig ingericht dat de leerlingen gemakkelijk zelfstandig de materialen kunnen pakken die ze nodig hebben.
- Ik heb in mijn klas inspirerende hoeken ingericht, waaronder ook een lees-/schrijfhoek.
- Ik beschik in mijn klas over luisterboeken en digitale prentenboeken.
- Ik zorg ervoor dat de leerlingen in mijn klas kunnen beschikken over verschillende schrijfmateriaal, waaronder potloden, stempels en overtrekletters.
- Ik heb een lettermuur in mijn klas met daarop de letters en lettercombinaties die ook in groep 3 aan bod komen.
- Ik laat de kinderen de kinderen bij het herkennen van een letter kennismaken met verschillende verschijningsvormen van een bepaalde letter.
- Ik maak gebruik van een digibord en educatieve software.

6 Actiepunten Ouderbetrokkenheid

- Ik steek sterk in op een gelijkwaardige relatie met ouders: ik verplaats me in hun mogelijkheden en thuissituatie.
- Ik ben op de hoogte van de diversiteit in thuisomgevingen en speel daar passend op in.
- Ik geef ouders op school verschillende concrete voorbeelden over hoe ze kunnen omgaan met de taalontwikkeling van hun kind.
- Ik betrek alle verzorgers uit het gezin.
- Ik raad meertalige ouders (die het Nederlands onvoldoende beheersen) aan om in hun eigen taal aan hun kind voor te lezen.
- Ik zet leesbevorderende activiteiten in waarbij ik de ouders actief betrek.
- Ik ben op de hoogte van cursussen die ouders kunnen volgen als zij thuis de taalstimulering willen verbeteren.

7 Actiepunten Overdracht

- Ik werk in een doorgaande lijn en zorg voor inhoudelijke aansluiting: ik weet aan welke (tussen)doelen in de vorige, huidige en volgende groep gewerkt wordt.
- Ik weet dat kleuterbouwverlenging voor de meeste leerlingen niet effectief is.
- Ik overweeg kleuterbouwverlenging zorgvuldig aan de hand van vooraf vastgestelde criteria in overleg met de intern begeleider en ouders.
- Ik zorg voor de volgende documenten bij de leerlingoverdracht: verzamelde observatie-, toets- en taakgegevens, werk van de kleuter, groeps-/handelingsplannen met een beschrijving van de geboden extra begeleiding en de effecten daarvan en verslagen van leerlingbesprekingen en oudergesprekken.
- Ik bespreek de ontwikkeling en de ondersteuningsbehoeften van de leerling met de leerkracht van het volgend schooljaar tijdens een overdrachtsgesprek.
- Ik zorg waar mogelijk voor aansluiting in de werkwijze tussen groep 2 en groep 3.